

Vilassar vuitcentista

Salvador Albert i Xarrié era casat a Can Xanco, que tenien carboneria a la planta baixa de la primera casa del carrer de Sant Sebastià. Al primer pis d'aquell edifici (que per les referències que en tenim podem creure que era una antiga «quadra» de fàbrica de teixits) hi havia «el col·legi del senyor Miquel» (Miquel Borotau i Casanovas). A la primavera de l'any 1919 l'edifici fou enderrocat per obrir el carrer que duu precisament el nom d'aquell mestre de minyons, i que llavors no era més que un caminet que la gent havia fressat per anar del carrer de Sant Josep a la plaça del carrer de l'Era. L'any 1927, a través de les pàgines de L'Ona, es va entaular una certa polèmica entre el sector conservador de la Societat Ateneu i un altre de tendència pretesament renovadora. En l'article que avui «recuperem», Salvador Albert, que a començaments de segle havia estat durant anys president de la Societat Ateneu Vilassanès de la Classe Obrera, respon al seu interlocutor tot recordant alguns fets de la seva joventut.—BAS.

La Marina Mercant. Costums. El Cor L'Amistat. Els boters. Cal Truit. Rivalitats. Fundació de l'Ateneu

Intentarem respondre ací a una amable pregunta que ens féu un jove ja entrat en anys. No cal pas esmentar-li el nom. Encara que sigui un etern contraopinant nostre, ens plauen els seus retops i no ens faria res que pensessin com ell la majoria dels joves que avui corren.

Tornant a la pregunta, farem un esforç d'imaginació per contestar-la. El temps, que no passa endebades, fa que s'enterboleixin alguns punts de la nostra memòria. No obstant, procurarem transportar en aquestes ratlles i amb tota fidelitat, les dades que trobem escampades pel nostre cervell.

Èrem per allà el 1870. La població de Vilassar era composta de mariners i terrestres. Uns i altres, sense saber perquè, es miraven amb certa fredor i alguna vegada fins havien arribat a les mans per culpa de qualsevol fotesa.

De mariners n'hi havia molts. En aquelles èpoques uns 73 velers feien viatges de Barcelona a les Amèriques i viceversa, amb carregament de *tasajo*, sucre, pells i altres productes. Aquestes embarcacions eren tripulades per un capità, un pilot, un nostramo (que era el mariner més expert), vuit mariners i un noi de cambra; n'hi havia que també portaven agregat.

Amb tants de barcos, continuament hi havia «barcades» aquí disfrutant dels curts intervals de lleure que els proporcionava l'estada a port.

El lloc d'esbarjo dels mariners era el Cafè d'En Genís. Els capitans i pilots es reunien al Foment, o sigui en el cafè «dels senyors», com en deien abans.

Els terrestres no eren així. Com que gaudien de totes les festes de l'any i al cafè no podien anar-hi que no tinguessin dinou anys complerts, els més jovenets es divertien amb les bales, la baldufa, a rescat, a romaní-romanà, a cut i a tots els jocs propis cadascun de la seva temporada. El camp d'acció de tots aquests jocs era el carrer del darrere de l'Església, avui de Montserrat.

Al vespre, els més grans es reunien en colles i anaven a fer cantades pels carrers. D'aquí vingué que una colla s'engresquessin per fundar el *Coro La Amistat*. Els primers assaigs els feren en la caseta del guardabarrera del ferrocarril, i d'allí passaren a l'escaleta de Can Jan. Aquest local el tenien obert només els dimarts, dijous i dissabtes durant les hores d'assaig. De tant en tant, sortien per obsequiar alguna noia o algun amic marí recent arribat, els quals acostumaven obsequiar-los amb un refresc a Can Genís.

La seu de la Societat Ateneu Vilassanès de la Classe Obrera en una fotografia dels anys trenta. La primera remodelació important dels locals es va fer l'any 1950, i van ser reformats novament la dècada dels seanta.

Mentre la vida del poble s'escolava tan rutinàriament, un tal Joan Carrau (a) «Franciscó», provà d'embarcar vi cap a Montevideo. Els resultats del negoci foren esplèndids. Hi hagué necessitat de cercar boters a fi de poder-se fabricar les quarteroles i els altres estris propis de la indústria.

Arenys de Munt, Premià de Dalt, El Masnou, Sitges i Vilanova donaren un bon contingent d'obrers.

En aquella època, la societat de boters era la més ben muntada. A més de tenir una forta organització de resistència, políticament també disfrutaven de gran prestigi. La majoria d'ells, com a bons republicans, demòcrates i federals, seguien les petjades del gran mestre Pi i Margall.

Aquests homes, amb l'esperit que els animava, el primer que feren fou agermanar-se amb els altres treballadors del poble, la majoria de l'art fabril.

Els alumnes del curs de 1907 de l'escola de noies de la Societat Ateneu fotografiats a l'escalinata que comunicava el cafè amb la sala d'espectacles.

Els quatre adults que hi apareixen són, d'esquerra a dreta: Teodor Baille (a) «Morts», vocal de la Junta; «Don Carlos» Plans, mestre de minyons; Salvador Albert i Xarrié (a) «Xanco», President de l'entitat i autor d'aquest escrit d'avui; i Josep Pons (a) «Xic de l'Ateneu», de Can Ventaiet, cafeter, conserge i amic de tota la quixalla.

Com que el Cor «L'Amistat» ja era fundat i no tenia altre lloc on passar les hores d'esbarjo que no fos al reduït local que tenien per als assaigs, intentaren llogar una casa més gran, on cabés tothom, i a la vegada poder disposar d'un punt de reunió no solament per al Cor, sinó també per canviar impressions dels moviments socials i polítics de l'època.

Es desllogà una casa al carrer de Sant Josep, anomenada a Cal Truit, situada, si no ho recordem malament, en el número nou. La llogaren de seguida amb la condició d'obrir-la solament dues hores al migdia i els vespres dels dimarts, dijous, dissabtes, dies d'assaig del cor, i totes les festes. El servei el prestaven els mateixos socis per torn i per voluntat.

D'aquesta forma es passà algun temps, durant el qual, però, no es deixaren de fer els treballs per constituir una Societat en tota forma, com era l'ideal de tots. No obstant, sempre la mateixa dificultat els deturava: els diners, perquè de voluntat no en mancava i d'abnegació tampoc.

L'any 1882 hi hagué una gran bullanga entre els «grosos» del poble, ocasionada per unes eleccions. Es dividiren de tal manera que els uns es quedaren el Foment (avui Casino), propietat llavors de Jaume Gelpí, i els altres passaren a l'ex-farinera de la Caterina Feliu, i li donaren el nom de Casino Vilassanès.

Com sigui que en casos de lluita electoral els concurrents a Can Genís ajudaven els del Casino, els del Foment començaren a entaular relacions amb els de L'Amistat, que es delien per una Societat pròpia, i començaren les negociacions per comprar una casa, i aquesta fou la que avui hi ha domiciliada la Societat Ateneu.

En aquesta casa hi havia un teatre anomenat «Teatre d'En Guardiola», que a causa d'haver posat una mica en forma el Teatre Círcol, hagué de tancar les portes per insuficiència i l'edifici fou comprat per L'Amistat ajudada pels senyors del Foment i fundaren l'avui Societat de l'Ateneu Vilassanès

de la Classe Obrera. L'octubre de 1883 fou nomenada la primera Junta, la qual quedà constituïda de la següent forma: President, Miquel Flamarich; Vice-President, Joan Sanahuja; Secretari, Jaume Guardiola; Vice-Secretari, Joan Roldós; Tresorer, Joan Tolrà; Comptador, Esteve Arman; Vocals, Miquel Esteva, Josep Pons i Josep Jacas.

SALVADOR ALBERT I XARRIÉ

FONTS:

Salvador Albert i Xarrié, «Vilassar vuitcentista», article publicat al setmanari local *L'Ona*, número 19, de data 2 d'abril de 1927.

Fotografies aparegudes al fulletó commemoratiu del Centenari de la Societat Ateneu, publicat l'any 1983.

DONATIUS

Darrerament hem rebut els següents donatius:

- D'Andreu Domènech, diversos periòdics, un llum de ferro forjat, una cambra de fotografar d'una vellellor de cinquanta anys, i altres rampones.
- A mitjan desembre de 1990 vam rebre d'Anton Homs i Ferrés les següents aportacions: Una fotografia de Can Nadal i la Torre, 1 de la casa i jardí i 1 de l'eixida de Ca la Duana (totes dels anys vint), 5 fotografies de barques de la platja de Mataró (1920), 13 de la platja i barques de Vilassar (1920), 5 velles fotografies del castell de Burriac, 2 del Sant Crist, 5 negatius de vidre de diversos temes i 2 amb barques de la platja de Vilassar, tots de 9x12 cm i datats el 1923, 2 negatius de 9x12 cm del Sant Crist, i 4 de diversos temes de 4'5x6 cm.
- El mes de febrer Andreu Domènech ha fet lliurament del penó del Cor «La Viola», en nom de Josep Riera i Rabassa, qui casualment va trobar-lo abandonat en un contenidor i el va recuperar. És de vellut de color granat ribetejat amb un serrell del mateix color, i que amb lletres brodades amb fil perlé blanc diu: AGRUPACION - CORAL / 1912 / LA VIOLA / 1946 / S^a JUAN DE VILASAR. Amida 130 cm d'amplada i 220 cm d'alçada.
- El febrer de 1991 Josep Malagarriga ha donat al Museu d'un quadre seu basat en el dibuix a la ploma del doctor Ramon Muns i Vilaró amb que vàrem il·lustrar l'article «Ajuntaments i alcaldes» del número 9 de *Singladures*. L'obra de Josep Malagarriga fa 48x68 cm i és de tècnica mixta a base de pirogravat i aquarella.

SINGLADURES

Butlletí del Museu Municipal de Vilassar de Mar

Número 10 - Març de 1991

Edita: Museu Municipal de Vilassar de Mar
Adreça postal: Casa de la Vila
08340 VILASSAR DE MAR (El Maresme)

Impressió: Oikos-Tau - Vilassar de Mar